

Oponentský posudek disertační práce

Student DSP: Mgr. Marija Zulić

Název práce: Prediktory sociální participace dětí s mozkovou obrnou na základních školách v České republice a v republice Srbsko

Školitel: doc. PaedDr. Vanda Hájková, Ph.D.

Oponent: prof. PaedDr. Miroslava Bartoňová, Ph.D.

Pracoviště: Pedagogická fakulta, Univerzita Karlova

V disertační práci se autorka Mgr. Marija Zulić na základě analýzy literárních zdrojů, v širším kontextu, zaměřuje na identifikaci prediktorů sociální participace žáků s mozkovou obrnou na českých a srbských základních školách. Jedná se o téma dnes již diskutované, ale výzkumně prozatím v podmínkách České republiky neřešené. Snahou autorky je rozšířit tuto problematiku o další výzkumné kroky a nová výzkumná zjištění.

Hlavním cílem disertační práce a výzkumného projektu bylo zjistit důležité determinanty, které působí na zapojení žáků s mozkovou obrnou na základních školách. Další parciální cíle zaměřila na identifikaci překážek při uskutečňování každodenních aktivit v školním prostředí u žáků s mozkovou obrnou (MO), identifikaci podobností a rozdílů v sociální participaci u žáků s MO, kteří navštěvují základní školy pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami a běžné základní školy. Poslední cíl byl zaměřen na zpracování komparativní analýzy výsledků získaných v kulturně a ekonomicky rozdílných prostředích škol v České republice a v Srbsku. Práce je svým zpracováním zajímavým příspěvkem do oblasti speciálně pedagogického přístupu.

Struktura práce

Disertační práce je zpracovaná jako teoreticko-metodologická studie s empirickým šetřením. Teoretická část práce má charakter monografické procedury. Jedná se o teoretický výzkum zpracovaný za pomoci techniky analýzy odborné literatury české i zahraniční, analýzy legislativních dokumentů a internetových zdrojů. Fundovaným zpracováním teoretické části si autorka připravila dobrá teoretická východiska pro zpracování výzkumu disertační práce. Empirická část disertační práce je prezentována rozsáhlým a ojedinělým výzkumem. Jedná se o kvantitativní výzkum, přičemž autorka využila technik dotazníkového šetření - Assessment školních funkcí (SFA), který patřil ke klíčovým nástrojům výzkumu, protože zkoumá sociální participaci ve školním prostředí, nástroj - Systém klasifikace hrubé

motoriky, Systém GMFCS dotazník, který hodnotí úroveň hrubě motorické schopnosti dětí a adolescentů s MO a Systém klasifikace manuálních schopností (Manual Ability Classification System for Children with Cerebral palsy – MACS, kterým se hodnotí stupeň manipulační dovednosti dětí a adolescentů s MO.

Do výzkumu byly zapojeny stejné počty žáků, kteří navštěvují běžné základní školy i školy se žáky se speciálními vzdělávacími potřebami v České republice a Srbsku. Výzkumný výběrový soubor tedy prezentuje 150 žáků s mozkovou obrnou, kteří žijí na území České republiky (75) a Srbska (75). Běžné základní školy navštěvovalo 35 žáků v obou zemích a školy pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami (SVP) navštěvovalo 40 žáků obou zemí. Žáci byli ve věku od 6 do 12 let. Autorka podrobně popsala tento soubor a komentuje vše, co předcházelo jeho výběru. Dále velice přehledně charakterizuje strukturu a celý proces tvoření metod výzkumu, zamýšlí se nad kritérii uplatňujícími se při jejich volbě. Následně je specifikována analýza a interpretace získaných dat, která odpovídá na předem vymezený výzkumný problém, úkoly a cíle výzkumu. Použité metody a techniky považuji vzhledem ke stanoveným cílům výzkumu disertační práce za adekvátní.

Připomínky k práci

Disertační práce je členěná na část teoretickou a část empirickou. Teoretická část je tvořena jednou podrobně zpracovanou kapitolou s členěním na další subkapitoly, empirická část je zprůhledněna ve třech kapitolách, dále je připojen závěr. Struktura je vystavěna přehledně a smysluplně. Členění subkapitol je tradiční, v rámci první kapitoly autorka operacionalizuje pojmy: sociální participace, mozková obrna, kvalita života. Tento teoretický vstup je uzavřen oblastí vzdělávání dětí s mozkovou obrnou a komparativním vhladem na systémy v České republice a republice Srbsko. Kapitoly zkvalitňuje i snaha autorky, zaměřit pozornost na prezentaci zahraničních přístupů a řešených studií s danou problematikou, dotváří to celistvý náhled. Kapitoly teoretické části disertační práce jsou zpracovány věcně správně, citace jsou dle normy, jednotlivé subkapitoly na sebe logicky navazují a poskytují autorce dobrá teoretická východiska pro zpracování výzkumného projektu disertační práce.

Těžiště a vědecký přínos disertační práce je v její empirické části s doporučením na publikaci některých celků předložené disertační práce. Vede mě k tomu i skutečnost, že výzkum orientovaný na oblast sociální participace žáků s mozkovou obrnou jako prostředkem k zlepšení kvality života žáků a podpoře inkluzivního prostředí. Vlastní výzkum obsahuje cíl, dílčí cíle, úkoly výzkumu a výzkumné hypotézy, které si autorka při jeho realizaci stanovila. Při ověřování a plnění cílů využila vhodné techniky a tím si zaručila i věrohodnost zpracování

získaných výsledků a kvalitní interpretaci dat. Na základě analýzy přístupů a vlastních zkušeností, využila výše zmíněné výzkumné techniky. Analyzovala a deskribovala proces sociální participace na základě samostatného provedení 21 aktivit těmito žáky, které nebyly vybrány ze spektra vlastních učebních činností (akademických aktivit) edukačního procesu, specifikovala šest různých školních situací a prostředí a výzkum realizovala ve dvou ekonomicky a kulturně rozdílných zemích. Jako potenciální prediktory pak popsala faktory osobní a jeden faktor vázaný na školní prostředí, což považovala za důležitá kritéria vzhledem k preciznosti zpracování výzkumných dat.

V rozsahu tří podrobně popsaných výzkumných kapitol specifikovala data výzkumného šetření, zodpovědně a erudovaně vyhodnotila s adekvátním komentářem. Poslední, vše shrnující kapitola disertační práce, již předkládá zjištěné výsledky. Výzkum verifikoval či falzifikoval předem formulované hypotézy, které zahrnovaly předpoklad, že zvolené prediktory mají nebo nemají určitý význam na participaci žáků s MO během školních aktivit. Zjistila rozdíly mezi participacemi žáků s MO ve sledovaných zemích. Oceňuji diskusi a srovnání s dalšími studii či možná doporučení pro speciálněpedagogickou praxi. Na základě svých zjištění zdůrazňuje, že při hodnocení fyzických a kognitivně-behaviorálních schopností dítěte se musí vzít v potaz i okolí, v němž děti s MO fungují, tedy překážky, které ztěžují nebo znemožňují jejich úplné sociální zapojení, ale i překážky, které tato okolí před dítětem kladou. Pozitivní je, že současně se autorka zamýšlí nad možnostmi dalších výzkumných šetření, které se jí při zpracování naskytly.

Jazyková a grafická úroveň

Po stránce jazykové a grafické odpovídá disertační práce požadavkům stanoveným na tento typ prací. Počet stran je 164, reprezentativní je i vysoký počet literatury ze všech studovaných oborů, včetně titulů zahraničních, zejména anglických. Součástí práce jsou přílohy, které vhodně doplňují text práce. Po stránce grafické je práce precizně, velice přehledně a nadstandardně zpracována, oceňuji zpracování jednotlivých výzkumných nástrojů.

Otázky k obhajobě:

1. Domníváte se, že výzkumný nástroj *Assessment školních funkcí (SFA)* by mohl být využit i u žáků s jiným zdravotním znevýhodněním? Zamyslete se nad možnou modifikací.

2. Z vašich analýz vyplývá, že čím jsou manipulační schopnosti žáků s MO lepší (podle stupnice MACS), tím je jejich participace úspěšnější. Jak byste tento fakt konkrétně využila v přístupu k žákům s mozkovou obrnou na základní škole?

Závěry

Předložená disertační práce Mgr. Mariji Zulić je významným příspěvkem k řešení problematiky v specifikaci prediktorů sociální participace žáků s MO na základních školách v České republice a Srbsku. V rámci zpracování disertační práce autorka prokázala odborné znalosti teoretické, schopnost práce s odbornou literaturou zahraniční provenience a samostatnou tvůrčí práci při výzkumné činnosti v oboru speciální pedagogika.

Po stránce jazykové a formální disertační práce odpovídá požadavkům stanoveným na tento typ prací a splňuje podmínky stanovené vysokoškolským zákonem.

Proto doporučuji přiznat Mgr. Mariji Zulić na základě úspěšné obhajoby vědecký titul Ph.D.

prof. PaedDr. Miroslava Bartoňová, Ph.D.

V Praze 2. 9. 2018